

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернет Ф. Г. Таємний сад / Френсіс Годгсон Бернет ; пер. з англ. Наталки Римської. Львів : Видавництво Старого Лева, 2010. 288 с.
2. Бугера О. А. Соціальні діалектизми: історія розвитку та теоретичного опрацювання. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2011. №. 6 (2). С. 30–38.
3. Гаврикова О. М. Проблема співвідношення «мова-діалект» в сучасній англійській мові. Дніпро : Міжнародні відносини, 2018. 59 с.
4. Демків Ю. М. Англійська літературна мова та її територіальні діалекти: компаративний аналіз. Young Scientist. 2017. Т. 44. №. 4.3 (44.3). С. 73–76.
5. Дехтярьова О. В. Лінгвокультурологічний аспект вивчення діалектних фразеологізмів у художніх творах. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Філологічні науки. 2015. №. 38. С. 131–134.
6. Дікенс Ч. Посмертні записки Піквіцького клубу / Чарльз Дікенс ; пер. з англ. Володимира Панченка. Київ : Видавництво Жупанського, 2024. 808 с.
7. Лі Г. Вбити пересмішника / Гарпер Лі ; пер. з англ. Тетяни Некряч. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 384 с.
8. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навчальний посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
9. Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 116 с.
10. Burnett F. The Secret Garden. URL: <https://archive.org/details/secretgarden00burn/page/4/mode/2up> (дата звернення: 21.03.2025).
11. Dickens Ch. The Posthumous Papers of the Pickwick Club. URL: <https://www.dickens-online.info/thepickwick-papers-page6.html> (дата звернення: 21.03.2025).
12. Lee H. To Kill a Mockingbird. URL: http://www.kkoworld.com/kitablar/harper_li_masqarachini_oldurmek-eng.pdf (дата звернення: 21.03.2025).

Грицик Наталія

Науковий керівник – доц. Чумак Галина

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТИЛЮ ТА ЗМІСТУ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ВАВИЛОН» РЕБЕККИ КВАН

Вступ. Існуюче мовне розмаїття у глобалізованому світі сприяє створенню великої кількості літературного продукту. Автори намагаються створити унікальний твір, який приверне увагу та зацікавить читача. Успішність твору на міжнародному ринку залежить в значній мірі від його перекладу. Як наслідок перед перекладачами з'являються багато викликів, пов'язаних із відтворенням тексту і збереженням авторського стилю та змісту. Для того щоб пристосувати переклад до норм цільової мови використовуються перекладацькі трансформації. Ключовими є лексичні трансформації, які дозволяють передати не просто слова, а їхнє значення, стиль та характер авторського оригінального тексту.

Метою статті є дослідження значення поняття лексична трансформація, розгляд системи класифікацій трансформацій, встановлення особливостей використання лексичних перетворень та аналіз їхнього впливу на стилістичні особливості шляхом порівняння оригіналу та перекладу Литвиненко Ганни роману «Вавилон» Ребекки Кван.

Виклад основного матеріалу. Переклад – це відтворення особливостей мови оригіналу засобами цільової мови. В ситуаціях коли через культурні та мовні відмінності виникають труднощі із перекладом, перекладачі, щоб знайти вдалий відповідник вдаються до

перекладацьких трансформацій. Лінгвісти по-різному трактують одне й те саме явище та мають власне бачення аспектів трансформацій. Як наслідок, досі не прийнято єдиного визначення «перекладацької лексичної трансформації». Натомість в аналізі перетворень Білоус Н.П., Дячук Л.С., Довженко І.В. зустрічаємо більш конкретніше визначення терміну – «лексичні трансформації – це перетворення тексту оригіналу на формально лексичному та лексико-семантичному рівнях, які застосовуються для нівелювання міжкультурних розбіжностей при перекладі» [1]. Тобто, лексичні трансформації – це зміни у перекладі, які керуються правилами цільової мови для того, щоб досягти адекватного відтворення тексту оригіналу.

Перекладацькі трансформації є важливим елементом процесу перекладу, оскільки дозволяють передати зміст оригінального тексту у цілому та зберегти його жанрове та стилістичне значення. Сьогодні існує багато способів класифікації лексичних трансформацій. Так, український перекладач Максимов С.Є. вважає, що трансформації слід розподілити наступним чином: генералізація, диференціація, конкретизація, смисловий розвиток, антонімічний переклад, компенсація, перестановка сегментів тексту [3]. Більш розширену систему класифікації лексико-семантичних перетворень надали Науменко Л. П. та Гордєєва А.Й. У своїх працях вони виділяють 12 видів трансформацій: вибір варіантного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресія, декомпресія, транспозиція, конкретизація значення, генералізація значення [4].

Для нашої статті взяті за основу і будуть проаналізовані найпоширеніші трансформації, а саме: вибір варіантного відповідника, конкретизація, генералізація, смисловий розвиток, додавання, та вилучення.

Трансформація вибору варіативного відповідника є однією із необхідних для досягнення адекватного перекладу багатозначних слів. Основна увага приділяється контексту, оскільки від зв'язків слова у реченні залежить правильний вибір перекладу із синонімічного ряду слова [4].

Оригінал: "He felt a crush of guilt then for loving them..."[5].

Переклад: "...він відчув спалах провини за те, що любить їх..." [2].

У вищезазначеному реченні слово *a crush* має декілька значень «давка, тиснява, закоханість», однак, якщо розглядати слово в контексті словосполучення *a crush of guilt*, перекладач запропонував відповідник *спалах провини*, який є правильним і доцільним.

Основна ідея трансформації генералізації полягає в тому, щоб слово із вузьким значенням було передано більш загальним [4]. Таке лексичне перетворення дозволяє відтворити зміст зрозуміліше для цільової аудиторії.

Оригінал: Robin's doppelgänger ordered them two glasses of a light golden ale [5].

Переклад: Двійник Робіна замовив два кухлі світлого золотого елю [2].

У цьому реченні простежується яскравий приклад генералізації. Слово з німецькою етимологією *doppelgänger* має буквальный відповідник *допельгангер*, що означає *лиховісний*

двійник, поява якого віщує смерть головного героя. Натомість у перекладі використане слово із загальним значенням *двійник*.

На протизагальній генералізації існує конкретизація, яка деталізує значення слова [4]. Вона дозволяє краще передати зміст та розкрити загальні та невизначені слова.

Оригінал: ‘Mine too,’ Robin said eagerly. ‘What did you think?’ [5].

Переклад: - Мій також! – гаряче погодився Робін. – І що думаєш? [2].

В наведеному вище реченні бачимо, що дієслово *to said* перекладено *погодився*. Таким чином, слово було відтворено із глибшим значенням, що дозволило передати потрібну інформацію українською мовою.

Додавання слів або ампліфікація збільшує кількість мовних елементів у тексті та допомагає розкрити зміст та ідею речення. [4]

Оригінал: Then Griffin asked, in an obvious attempt at an olive branch, ‘What’s on for Christmas?’ ‘First there’ll be dinner in hall.’ [5].

Переклад: А тоді Гріффінін запитав, явно намагаючись простягти оливкову гілку миру. – Які плани на Різдво? – Спершу буде вечір в головній залі [2].

В такому випадку *olive branch* – оливкова гілка миру, *what’s on* - які плани, *hall* – головна зала, були перекладені із додаванням слів, що допомогло читачу краще зрозуміти сенс речення.

Трансформація вилучення або декомпресії у процесі перекладу скорочує кількість мовних одиниць, які не несуть смислового навантаження [4].

Оригінал: Robin sipped his wine, trying to match Pendennis’s listless affect [5].

Переклад: Робін відпив вина, намагаючись наслідувати Пенденніса [2].

У перекладі цього речення було опущено *listless affect*, оскільки в романі Пенденніс персонаж апатичний і повторення опису його байдужості є лишнім.

Змістовий розвиток – лексична трансформація, яка застосовується, тоді, коли переклад слова/словосполучення залежить від причинно-наслідкових зв’язків [1].

Оригінал: Assembled on the table was such a rich collection of liquor it made Robin dizzy to look at it. ‘Help yourself to anything you want [5].

Переклад: На столі була така багата колекція спиртнього, що Робіну запаморочилося від самого погляду на неї. – Пригощайся чим забажаєш [2].

В контексті цього речення йдеться про багатий вибір спиртнього, тому *help yourself* (допоможи собі сам) відтворено відповідником *пригощайся*, оскільки персонаж отримує запрошення вибрати щось на власний смак. Цей приклад ілюструє, що змістовий розвиток допомагає уникнути калькування.

Висновки. Таким чином, лексичні трансформації відіграють важливу роль у перекладі для збереження змістової складової тексту. Вдале використання трансформацій дозволяє здійснити адекватний переклад тексту оригіналу таким чином, щоб зробити його максимально

природним для цільового читача, зберігаючи при цьому лексико-семантичні аспекти оригінального твору.

Перспективами подальших досліджень може бути аналіз стилістичних та прагматичних перетворень у художньому перекладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус Н. П., Дячук Л. С., Довженко І. В. Лексичні трансформації при перекладі англійських медіатекстів українською мовою // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2023. № 59, Т. 1. С. 172–175. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.59.1.39>. ISSN 2409-1154. (дата звернення: 25.03.2025).
2. Кван Р. Вавилон / пер. з англ. Г. Литвиненко. Харків: Видавництво «Жорж», 2023. 584 с.
3. Максимов С. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.
4. Наumenко Л., Гордєєва А. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2011. 136 с.
5. Kuang R. Babel: An Arcane History. Harper Voyager, 2022. 546 p.

Материнчук Роман

Науковий керівник – доц. Караневич Мар'яна

АТМОСФЕРА СТРАХУ В ЛІТЕРАТУРІ ЖАХІВ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Вступ. Одним із ключових викликів перекладу художніх текстів жанру жахів є відтворення різних емоційних станів персонажів, що створюють наративну напругу. Важливо не лише передати зміст, а й відтворити атмосферу страху, тривоги та напруженого очікування, які є невід'ємними елементами такої літератури.

Страх є ключовим елементом художніх творів жанру жахів. Для створення відповідної атмосфери в оригіналі використовуються різноманітні структурні, лексичні й семантичні елементи, які під час їх відтворення у перекладі потребують адаптації. Зважаючи на вищезазначене, основне завдання перекладача полягає в тому, щоб максимально точно передати здатність твору жанру жахів хвилювати читача, утримувати його увагу, викликати відчуття тривожного передчуття й непередбачуваності подій.

Мета статті полягає у встановленні специфіки відтворення атмосфери страху засобами цільової мови у перекладній художній літературі шляхом аналізу теоретичної джерельної бази з теми.

Основна частина. У сучасних дослідженнях увага вчених зосереджена на аналізі мовних засобів створення атмосфери страху [4] та методів їх відтворення у перекладі [2; 3; 6], оскільки, як стверджує І. Андрєєва, саме страх є найдавнішим і найсильнішим з людських почуттів [1, с. 11].

Дослідник А. Левченко зауважує, що література жахів за своєю природою належить до жанрів, що будуються за принципом: емоційний стан персонажів викликає відповідний відгук у читачів. Основною рисою «художнього страху» є його зв'язок із надприродними істотами та явищами, що, на відміну від реального страху, не становлять безпосередньої загрози. Завдяки